

BÖLGESEL KALKINMADA KÜLTÜREL TURİZMİN ETKİSİ: KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞLERİ ÖRNEĞİ

Derman Küçükaltan* Adil Oğuzhan** Sudi Apak*** Ebru Z. Boyacıoğlu****

ÖZET

Edirne’de gerçekleştirilen Geleneksel Kırkpınar Güreşleri kültürel boyutu olan en eski spor organizasyonudur. Kırkpınar Güreşlerinin Edirne ekonomisi açısından sosyo-ekonomik etkileri bulunmaktadır. Bu araştırmanın öncelikli amacı Kırkpınar Güreşleri’nin Edirne ekonomisine etkilerini incelemektir. Buna ilaveten 643 yıldır Edirne’de süregelen geleneksel Kırkpınar Güreşlerinin bölgesel kalkınmaya yansımaları araştırılmıştır. Sınır kenti olan Edirne’ye yönelik katkısı, güreşleri izlemeye gelen 1068 kişi ile yapılan anket soruşturması ile belirlenmeye çalışılmıştır. Kültürel turizmin ve Kırkpınar Güreşlerinin Edirne ekonomisine etkileri istatistiksel olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel kalkınma , Kültürel turizm, Edirne, Kırkpınar Güreşleri

ABSTRACT

Traditional Kırkpınar Wrestling is the oldest sport organization that has a cultural dimension in Edirne.. Kırkpınar wrestling has socio-economic impacts for Edirne’s economy. The prior purpose of the research is to determine the effects of Kırkpınar Wrestling on Edirne’s economy. In addition, the mission of Kırkpınar Wrestling for regional development, which is traditional activity of Edirne for 643 years, has been researched. Its contribution to the Edirne’s economy, which is a border city, has been tried to be determined by means of a questionnaire carried out to 1068 people who came to watch the wrestling. The concept of cultural tourism will be explored and the effects of Kırkpınar Wrestling on Edirne’s economy will be analysed with the statistical methods.

Key Words: Regional development, Cultural tourism, Edirne, Kırkpınar Wrestling

I. GİRİŞ

Çoğu gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Türkiye’nin de en önemli sorunlarından birisi köyden kente göç olgusudur. Bu durum bir yandan kırsal alanlarda yaşayanların geleneksel dokudan uzaklaşıp, ekonomik uğraşlarını da göç nedeniyle terketmelerine neden olurken, diğer yandan ise göç alan yoğun nüfuslu merkezlerde özellikle fiziki yapıda kapasite üstü kullanım, dolayısıyla altyapı sorununu beraberinde getirmektedir.

* Doç.Dr., Onsekiz Mart Üniversitesi ;ÇANAKKALE.

** Yrd.Doç.Dr.;TÜ İİBF, EDİRNE

*** Prof.Dr.; TÜ İİBF, EDİRNE

**** Ar.Gör., TÜ İİBF;EDİRNE

Ayrıca göç edenlerin gittikleri yerlerdeki kültürel alışkanlıklarını sürdürme gayretleri, oralarda kültürel yozlaşmanın da doğmasına neden olabilmektedir.

Bölgesel kalkınmayı büyük ölçüde tehdit eden bu sosyo-ekonomik olguyu önleyici önlemlerden birisi de o yörelerin kültürel atmosferinin ekonomik yönden değerlendirilmesinde yatmaktadır. Çünkü günümüzde kültürel alanlara ve o alanlardaki otantizme yönelik ilgi özellikle kültür odaklı seyahatlerle giderek artmaktadır. “Kültürel turizm” bağlamında da incelenebilecek bu talep artışı, geleneksel aktivitelerini geliştirerek, pazarlama ve tanıtım boyutunu en iyi şekilde gerçekleştirebilen yöreler için bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilebilmesinde umut ışığı olabilmektedir.

- Bu çalışmada da Edirne'nin geleneksel aktivitelerinden olan, 643 yıldan bu yana gerçekleştirilen en eski yağlı güreşlerden Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin bölgesel kalkınmadaki misyonu incelenmiştir. Kırkpınar'ın bir sınır kenti olan Edirne ekonomisine katkıları, güreşleri izlemeye gelen 1068 kişi üzerinde Haziran-Temmuz 2003 tarihleri arasında çoğunlukla Edirne Sarayı'na Kırkpınar Güreş Sahası içerisinde güreşleri izlemeye gelenlerin düşüncelerini belirlemeye yönelik olarak karşılıklı görüşme sureti ile gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın amaçları

- Bir talep unsuru olarak kültürel turizm kavramı ve kapsamını incelemek,
- Bölgesel kalkınma ve Edirne ekonomisinin yapısını açıklamak
- Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Edirne ekonomisine yansımalarını analiz etmektir.

II. BİR TALEP UNSURU OLARAK KÜLTÜREL TURİZM KAVRAMI ve KAPSAMI

Kültürel Turizmi incelemeye önce turizm tanımını irdelemek yararlı olacaktır. Turizm, sürekli yaşanan yer dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan nedenlerle yapılan ve yirmi dört saati aşan veya en az bir gecelenmeden oluşan geçici seyahat ve konaklamaların ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal nitelikli olay ve ilişkilerin bütünüdür (Usta, 2001:9). Tanımda da vurgulandığı gibi turizm gerek ulusal, gerekse uluslararası boyutuyla, gerçekleşen yerlerde sosyo-ekonomik bir olaydır.

İnsanların turizm olayına katılmasında değişik etkenler bulunmaktadır. Dinlenme, iş, kongre, sağlık vb. etkenler yanında, kültür de insanların turizm amaçlı seyahatlerinde önemli rol

oynamaktadır. Özellikle kültürel turizm, son yirmi yılda uluslararası seyahat trendini arttıran faktör olmuştur. Turizmin tanımı da dikkate alındığında kültürel turizmi, “insanların ekonomik, politik ve toplumsal gelişimine dayalı duygu, düşünce, dil, sanat ve diğer yaşayış unsurlarının izlerini görmek amacıyla kendi ikâmet ettikleri bölge veya ülkenin dışına geçici seyahat ederek, buralardaki turizm işletmelerinin ürettikleri mal ve hizmetlerden yararlanmaları” şeklinde tanımlayabilmek mümkündür (Küçükaltan, 1999:13).

İnsanları kültürel turizm amaçlı seyahat etmeye teşvik eden unsurlar arasında tarihi eserler, ören yerleri, bölge veya ülkelerin geleneksel yiyecek-içecek varlığı, çeşitli dinlere yönelik kutsal değerler sayılabilir. Ancak tüm bu değerlerin hangilerinin turist açısından öncelik taşıdığını saptamak da güçtür. Çünkü turizm ürünü bileşik özelliğe sahip olduğundan, turistlerin seyahatleri esnasında öncelikle talep ettikleri ürünleri birbirlerinden ayırmak fazla olanaklı değildir.

Ancak günümüzde kültürel ve ekolojik bilinçlenmenin giderek yükselen bir değer haline gelmesi, doğal olarak turistik talebin yönünün kültür ve eko-turizmine çevirmesine neden olabilmektedir. Bundan dolayı gerek dünyada, gerekse ülkemizde kültürel potansiyele sahip mekânların titizlikle korunup, bu potansiyelin pazarlama ve tanıtım çalışmalarına ivme kazandırıldığı görülmektedir. Bu konuda verilebilecek en somut örneklerden birisi ziyaretçilerin çoğunluğu kültür gruplarından oluşan Yunanistan’dır. Eski medeniyetler açısından zengin bir potansiyele sahip Yunanistan’da, Ulusal Turizm Ofisi’nce 1975’den bu yana otantik evlerin asıllarına uygun bir şekilde onarılarak turizme kazandırılması projesi kapsamında belirlenen öncelikli 6 köydeki evlerin köyün gelenekselliği, çevre ve fiziksel taşıma kapasitesi ile uyumu doğrultusunda çalışmalar yürütülmektedir (Lanquar, 1995:52).

Dünyanın en çok kongre düzenlenen kentleri ve kongrelere katılan katılımcıların sayıları analiz edildiğinde Sidney, Barselona, Londra, Paris, Viyana, Hong Kong ve Amsterdam’ın başta geldiği görülmektedir (Hotel, 1998:48). Bu kentlerin hemen hepsinin ortak özelliği nüfus sayıları yanında, tarihsel özelliğe sahip olmaları ve dolayısıyla kültür potansiyeli açısından elverişlilikleridir. Çünkü kongreye katılanların, kültürel birikimleri fazla olduklarından, ziyaret ettikleri yerde çoğunlukla kültürel alanların da bulunmasını arzularlar. İstanbul’un da son yıllarda bir kongre kenti yapılma çalışmalarına hız verilmesinin en başta gelen etkenlerinden birisi, öncelikle İstanbul’un taşıdığı kültürel ve tarihsel kimliktir.

Yapılan bilimsel çalışmalarda kültürel turizmin bölge ekonomilerine önemli katkılar yarattığı belirlenmiştir. Günümüzde kongreler, sanat organizasyonları, festivaller gibi kültür odaklı etkinliklerin, bölge ve ülke ekonomilerine doğrudan ve dolaylı yansımaları bulunmaktadır. Örneğin kültürel etkinliklerin yoğunlukla gerçekleştirildiği Güney Karolina, yalnızca kültür turizminden yılda 640 milyon (ABD) dolarlık bir girdi sağlamaktadır. Çünkü kültürel endüstri tarafından gerçekleştirilen her 1 dolarlık harcama çarpan etkisiyle ülke ekonomisinde 1.72 dolarlık çıktı sağlamaktadır (Uysal; Gitelson, 1994:3).

III. BÖLGESEL KALKINMA ve EDİRNE EKONOMİSİNİN YAPISI

Bölgesel kalkınma politikaları, belirli sosyal ve ekonomik kriterler bakımından ortak özellik taşıyan ve öncelikle ülke ortalamasının altında yer alan ve problem olarak algılanan, sınırları belli alanların insani, kurumsal-örgütsel ve zihniyet açılarından sorunları gidererek, niteliklerinin ülke ortalamasına yükseltilmesi amacını taşır. Bu amaçlara ulaşmak için, bölgenin tüm kaynaklarının analiz edilerek, kabiliyet ve kapasitelerinin ortaya konması, daha sonra da, bölgenin mevcut durumu ile, hedef alınacak yeni bir yapısal öngörüye ulaşmak üzere, kısa, orta ve uzun vadeli politika araçlarının tutarlı bir biçimde oluşturulup, uygulamaya konması gerekir.

Sanayi toplumlarında, çalışan nüfusun sayısal genişlemesi, gelir düzeyinin artması, çalışma ortamlarının ağırlığı, insanları dinlenme ya da tatil ihtiyacı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu özelliği göz önüne alındığında, kitlesel turizmin bölgesel kalkınma açısından ekonomik sonuçlarının oldukça olumlu yönde olacağı açıktır. Diğer yandan, geleneksel tarım ürünleri ihracatından elde edilen döviz girdisinin yetersiz kalması ve hedeflenen ekonomik yapısal değişimin finansman gereklerini karşılamaktan uzak oluşu, gelişmekte olan ülkelerde turizmden beklentilerin artmasında etkili olmuştur. İhracat özelliği göstermesiyle döviz akışını ve yabancı sermaye girişini arttırması, milli gelire ve istihdama olumlu etkisi ile bölgesel ve global entegrasyonun oluşumuna katkısı nedeniyle turizm, ülkelerin kalkınma politikalarında önemli bir yer tutmaktadır (İncekara,2001:27)

Ekonomik kalkınma olgusu, bir ülkenin ayrıcalıklı noktalarında (merkezlerinde, kutuplarında, bölgelerinde) başlar. Ekonomistler de ekonomik gelişmenin her yerde aynı anda başlamasının imkânsız olduğu ve bu gelişme başladığında, güçlü kuvvetlerin bunu başlangıç noktası etrafında yoğunlaştırma eğiliminde oldukları görüşündedirler.

Belirli bir noktada başlayan ekonomik gelişmenin, giderek orada yoğunlaşması iki nedene bağlanabilir. Birinci olarak, ölçek ekonomisinden maksimum derecede yararlanmak isteyen işletmelerin, üretim tesis ölçeklerini optimal düzeye erdirmek için yeni yatırımlara gitmeleri, yani işletmelerini genişletmeleridir. Böylece bir işletme pozitif içsel ekonomiler şeklinde sağlamak istediği avantajlarını maksimize etmek isterken, faaliyette bulunduğu yörede de ekonomik faaliyetler artmış olacaktır. İkinci neden ise, birlikte bulunmaktan doğmuş olan avantajlardan yani dışsal ekonomilerden yararlanabilmek için işletmelerin aynı bölgede toplanmak eğilimini göstermeleridir.

Bünyesinde kalkınma kutbu oluşturan bölge giderek gelişirken, öteki bölgelerin bu gelişmeye ayak uyduramadığı ve hatta mevcut ekonomik canlılığını da kaybederek, gerilediği görülebilir. Bu olumsuz etkilerin başlıcaları olarak, diğer bölgelerden gelişen bölgeye doğru olan; aktif eleman göçü, kapital transferi, durağan bölgelerdeki geleneksel sanayilerin çöküşü ve diğer ekonomi dışı olanlar sayılabilir (Dinler, 1998:119).

Bu tip bir gelişme özellikle 1990'lı yıllarda Trakya kesiminde de yaşanmıştır. Çorlu ve Lüleburgaz'ın, İstanbul'a Edirne'den daha yakın olmaları ve Edirne'nin sınır kenti olma özelliği, adı geçen iki ilçenin birer organize sanayi bölgesi olmasına neden olurken, Edirne ekonomisinin bundan olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Nitekim, Lüleburgaz- İstanbul hattı, çevre il ve ilçelerdeki nüfusu kendine çekerek, söz konusu yerleşim bölgelerindeki işgücü potansiyelinin düşmesine neden olmuştur. Çünkü bu tip göçlerde ilk göçmenler gizli ve açık işsizlerden ziyade, aktif elemanlar olmaktadır. Çevre bölgelerde bulunan girişimci ruhuna sahip ancak yaşadığı yöreyi kendileri için yeterince elverişli bulmayanlar, başta gençler olmak üzere, yüksek öğrenimliler ile kalifiye işçiler ilk göç edenleri oluşturmaktadırlar.

Bu göçün, göç veren ve göç alan bölgeler üzerindeki bir diğer sonucu, çarpan etkisidir. Göç veren kentin geliri, göç eden kişilerin gelirleri ve buna bağlı olarak da azalan tüketimin uyardığı çarpan etkisi kadar azalacaktır. Buna karşın, bu göçü alan yerleşim bölgelerinin geliri, yeni göç edenlerin şahsi gelirleri ile bu kişilerin tüketimde yapacakları artışla uyarılarak, artmaya başlayacaktır.

Girişimci ruhuna sahip aktif elemanların durağan bölgelerden gelişen bölgeye doğru göçüne, aynı yönde gerçekleşen bir de kapital göçü eşlik edecektir. Gelişen bölgede ortaya çıkan ekonomik hareketlilik, yüksek talep ve artan yatırım imkânları, durağan kentlerde tarımda ve geleneksel sınıai faaliyetlerde ortaya çıkan tasarrufları da cezbedecektir. Çünkü, ekonomik açıdan zayıflamaya başlayan kentlerde mütevazı miktarda da olsa ortaya çıkan tasarrufları değerlendirme imkânları sınırlıdır. Diğer yandan, gelişmiş bölgelere göç eden aktif elemanlar, ellerindeki kapitali de bu bölgelere kendileriyle birlikte getirirken, ayrıca durağan bölgelerde yeterince gelişmemiş olan bankalar, kendilerine emanet edilen tasarrufları gelişen bölgelere transfer ederek değerlendirmeyi yeğlerler.

1990 Genel Nüfus Sayımı rakamlarına göre Edirne ilinin nüfusu o tarihte 404.599 iken, 1997 Yılındaki Sayımda il nüfusunun 398.125' e düştüğü gözlenmiştir. Bu verilere göre kentin yıllık nüfus artış hızı binde – 2,27'dir. Ancak nüfustaki bu azalmanın özellikle 2000 yılından itibaren daha da hızlandığı aşikârdır.

Ülkemizde, Devlet Planlama Teşkilatı Kalkınmada Öncelikli Yörelere Dairesi Başkanlığı'nca 'Merkezi Yerler Teorisi' ne göre bir çalışma ile Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi araştırması yapılmıştır. 1982 yılında yapılan bu çalışma bir yandan yerleşme merkezlerinin etki alanlarını saptarken, diğer yandan bu etki alanları esas alınarak, Türkiye'nin tüm yerleşme merkezleri yedi ayrı kademe altında toplanmıştır.

Etki alanı saptanmasında, araştırmanın temel çerçevesi belirlenirken, insanların satın almak istedikleri bir mal ya da hizmeti elde edebilmek için, mümkün olan en az çabayı harcamak eğiliminde oldukları kabul edilmiştir. Buna göre, en sık talep edilen bir hizmetin o kişi için ulaşılabilir en uygun yerde bulunması gerekir. İnsanlar günlük ihtiyaçlarını mümkün olan en yakın mesafe içinde sağlamak isterler. Diğer yandan, her faaliyetin hizmet edeceği alanın belli bir nüfus büyüklüğüne sahip olması gerekmektedir. Edirne'nin nüfus açısından dezavantajlı durumu göz önüne alındığında, büyük işletmelerin kente gelmelerini özendirme bakımından tâlihsizliği açıktır.

A. Edirne'deki Kültürel Yapı

Yukarıda açıklanan olumsuz gelişmeler noktasında, kentin sahip olduğu tarihi geçmişten kaynaklanan turizm potansiyeli öne çıkmalıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Edirne'nin

tarih kokan şehir kimliğini kullanması gerektiğini vurgulamak yanlış olmayacaktır. Dış ülkelerde sahip olunan en küçük bir tarihi eserin bile nasıl elden geçirilerek turizm faaliyetine sunulduğu ortada iken, Edirne'nin sahip olduğu potansiyel göz kamaştırıcıdır.

1959 yılında Edirne'nin Çardakaltı mevkiinde yapılan kazılar neticesinde, Cilâlitaş ve Bakır-Tunç medeniyetiyle ilgili bir yerleşim sahasının ortaya çıkarılışı, Edirne ve yakın çevresinin en eski devirlerden beri iskân bölgesi olduğunu göstermektedir. Daha sonraki devirlerde Akalar, Persler, Galatlar, Roma ve Bizans gibi çeşitli imparatorlukların üzerinde kurulduğu Edirne'nin tarihinin en önemli kilometre taşı, 1362 yılında Osmanlılar tarafından 1. Murat döneminde fethedilerek, İmparatorluğun başkenti yapılmasıdır. Edirne ayrıca, bir çağı kapatıp yeni bir çağı açan Fatih Sultan Mehmet'in doğduğu şehir olup, İstanbul'un fethedildiği 1453 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır. O dönem itibarıyla Edirne, dünyanın en fazla nüfusa sahip 4. kentidir.

Yüzyıllar boyunca çeşitli medeniyetleri üzerinde barındıran Edirne, maalesef günümüzde kenarda, köşede kalmış, içine kapanmış ve hem sosyal hem de ekonomik yönden gerilemeye yüz tutmuş bir görüntü sergilemektedir. Geçmiş tarihin birikimini; camileriyle, medreseleriyle, kervansaraylarıyla, hamamlarıyla ve 643 yıllık bir geçmişe dayanan tarihi Kırkpınar Güreşleri'yle derinden yansıtan bu kentimiz, bugün lâıyk olmadığı bir durumdadır. Bu yazının amacı, kentin bu duruma itilmişliğinin altındaki nedenleri irdelemekten çok, sahip olduğu potansiyeli harekete geçirebilmek için yapılması gerekenleri ekonomik açıdan ortaya koymaktır.

Dünyanın hiçbir kentinde bu kadar uzun süreden beri sürekli olarak yapılan bir spor müsabakası yoktur. Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri bu açıdan tektir. Her yıl geleneksel olarak panayır şenliği havasında yapılan bu güreşlerin, yabancı izleyenleri de büyülediği açıktır. Bu nedenle bu organizasyonun büyütülerek uluslararası kimliğe kavuşturması, Edirne'yi bir uluslararası karnaval kenti havasına sokabilecektir. Brezilya'daki Rio Karnavalı'na her yıl akın eden turist sayısı buna örnek olarak gösterilebilir.

Tabii burada Edirne'nin sahip olduğu tarihi eserler de devreye girecektir. Selimiye Camii, Eski Camii, Üç Şerefeli Camii, II.Beyazid Camii ve Külliyesi, diğer camiler, Rüstempaşa Kervansarayı, Ekmekçioğlu Kervansarayı, hanlar, hamamlar vb. Diğer taraftan, Tarihi Kırkpınar Güreşlerinin yapıldığı Sarayıçi mevki de tekrar düzenlenmelidir. Osmanlı

İmparatorluğu'nun ilk sarayının olduğu bu bölge, aynı zamanda Fatih Sultan Mehmet'in de doğum yeridir. Kentin sahip olduğu bu özellik, kesinlikle hem yerli hem de yabancı turistler için bir cazibe niteliği taşımaktadır.

Edirne kent olarak bu potansiyelini harekete geçirdiğinde, geri kaldığı gözlenen ekonomik açıdan da bir ilerleme kaydedecek, bir büyüme sarmalına girecektir. Yeni turistik tesislerin açılması, yeni istihdam ihtiyacını ateşleyecek ve bu da kentteki ticari gelişmeyi beraberinde getirerek, yeni işletmelerin doğmasına ve kentteki mübadele imkânlarının artmasına yardımcı olacaktır.

B. Edirne'nin Demografik ve Sosyo-Kültürel Yapısı

Edirne'nin gelişmesi ile birlikte, durağan pozisyonda bulunan ilçeler de bundan olumlu yönde etkilenecektir. Şöyle ki: gelişen merkez, çevresindeki durgun ilçe ve diğer yerleşim birimleri üzerinde bir merkezkaç atılış hareketi ile ifade edilebilen, bir seri pozitif etkide bulunur. Gelişen merkezde mal ve hizmet mübadelesi artarken, ihtiyaç duyulan birtakım girdilerin durağan bölgelerden talep edilmesi zorunlu hâle gelir. Sonuçta gelişen merkezden diğer ilçelere doğru satın alma gücü nakledilir.

Burada unutulmaması gereken en önemli noktalardan biri de şudur: Kamu hizmetleri dışında kalan, özellikle ticari faaliyetler için, belirli bir minimum talebin olması şarttır. Talep bu minimum seviyenin altında ise sözkonusu faaliyet gerçekleşmez. Faaliyetlerin seviyesi talebin büyüklüğüne göre belirlenir. Edirne'de şu anda bu talep olmadığı için kentin ekonomik durumu iyi değildir. Ancak bu talebi ateşleyebilecek olan dinamikler kentin potansiyelinde mevcuttur. Edirne bir kültür ve medeniyet kentidir. Bunu kullanabilmesi için sosyo-kültürel altyapı yatırımları ve tanıtım politikasının birlikte sürdürülmesi gerekmektedir.

Sosyo- kültürel altyapı yatırımları eğlence, kültür hizmetleriyle bunların tesislerini kapsar. Bu tür yatırımlar, belirli bir bölgede eksiksiz bir biçimde tamamlanmışsa, girişimciler için olduğu kadar sermaye ve işgücü için de bölge son derece cazip bir konuma bürünmüş olacaktır. Eğer bir bölgede sosyo-kültürel altyapı yatırımları eksikse, sözkonusu bölge orada yaşayan insanlar için bile yeteri kadar cazip olmayacak, başta işgücü olmak üzere, her türlü üretim faktörü başka bölgelere geçmek isteyecektir. Gözden kaçırılmaması gereken diğer bir

husus da, kente gelecek turistlerin dinlenme ve eğlenme arzularını da yerine getirmeyi isteyeceğidir. Bu açıdan da sosyo-kültürel yatırımlar olmazsa olmaz niteliğindedir.

Bu noktada şöyle bir soru akla gelmektedir: Ekonomik gelişmenin başlamasını ve devamını sağlayacak olan bu yatırımları kim yapmalıdır? Uzun vadede verimli olabilecek olan ve sosyal kârlılığı yüksek olan bu yatırımların devlet ya da otoritesini devletten alan kamu kuruluşlarınca gerçekleştirilmesi en azından başlangıç aşamasında ön şarttır. Böylece özel sektöre de önderlik yapılmış olacaktır. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik krizin özel sektörün üzerindeki yükleri arttırdığı gerçeği unutulmamalıdır. Devletin yüksek faizle rant dağıtan kimliğinden vazgeçerek aslı fonksiyonlarını yerine getirmesi önem kazanmaktadır.

Diğer yandan bölgesel kalkınma plân ve programlarının, bölge halkının katılımı olmaksızın, merkezden yapılan birtakım çalışmalarla bilinçli ve etkin bir şekilde yürütülmesi mümkün değildir. Bu nedenle Edirne halkının da kendi içine kapanıklığından bir an önce kurtulması ve daha girişken olması gerektiği açıktır. Siyasetten uzaklaşmış ve kendi tâlihine küsmüş bir görüntü çizen Edirneliler de bu tutumlarından vazgeçmelidirler.

Ayrıca Trakya bölgesinde tek üniversite olan ve merkezi Edirne'de bulunan Trakya Üniversitesi de kent için iyi bir avantajdır. Üniversite büyüdükçe hem kentin ekonomisine olumlu katkısı artarak genişleyecek, hem de halkın bu konudaki bilinçlenmesine ışık tutacaktır.

Devlet-üniversite-özel sektör ve halkın işbirliği ile gerçekleştirilecek bir atılım Edirne'yi lâayık olduğu konuma getirebilecektir. Çünkü Edirne yukarıda da söz ettiğimiz gibi, dünyada çok az sayıdaki kentin sahip olduğu tarihsel, kültürel özelliklere sahip bir kenttir. Tüm gayretler, kenti statik (durağan) görüntüsünden kurtararak, dinamikleri harekete geçirmek içindir.

IV. KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞLERİNİN EDİRNE EKONOMİSİNE YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin geçmişinin 1361'e dek uzandığı değişik kaynaklarca ifade edilmektedir. Buna göre güreşlere Kırkpınar adı Osmanlı hükümdarı Orhan Gazi'nin kardeşi Süleyman Paşa'nın komutasındaki kırk askerin Edirne yakınlarında güreş tutmaları ve bu kırk

kişiden ikisinin günlerce süren güreş esnasında birbirlerine üstünlük sağlayamadan can vermeleri ve gömüldükleri yerden bir pınarın akması nedeniyle verilmiştir.

2003 yılında 643 üncüsü düzenlenen bu güreşler; ağası, pehlivanı, cazgırı* , peşrevi** ile otantik bir etkinliktir. Bu nedenle Edirne'yi, son üç gününde güreşlerin gerçekleştirildiği “Kırkpınar Haftası” olarak belirlenen bir haftalık zaman diliminde yerli ve yabancı birçok kişi ziyaret etmektedir. Bu ziyaretlerin Edirne ekonomisindeki profilinin belirlenebilmesi çerçevesinde, aşağıda temel metodolojisi sunulan bir anket çalışması başlatılmıştır.

- **Amaç:** Yapılan araştırmanın öncelikli hedefi, Türkiye'nin en eski kültürel boyutlu spor organizasyonlarından Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Edirne ekonomisine katkılarını saptayabilmektir. Çalışmada ayrıca güreşleri izlemeye gelenlerin sosyo-ekonomik durumları belirlenmiş ve bu özellikler doğrultusunda Edirne'deki talep kompozisyonu çizilmeye çalışılmıştır.
- **Sınırlılık:** Anket çalışması 643.Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin gerçekleştirildiği Haziran-Temmuz 2003 tarihleri arasında çoğunlukla Edirne Sarayı'na Kırkpınar Güreş Sahası içerisinde güreşleri izlemeye gelenlerin düşüncelerini belirlemeye yönelik olarak karşılıklı görüşme sureti ile gerçekleştirilmiştir.
- **Yöntem:** Araştırmada ana kitle Kırkpınar güreşleri için gelen tüm ziyaretçilerdir. Bunlardan örnek büyüklüğü olarak 1068 kişi ile tesadüfi olarak yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmede 24 adet soru sorulmuş ve soruların çalışma konusu ile ilgili olanları değerlendirmeye alınmıştır. Alınan cevaplar istatistik SPSS paket programında değerlendirilmiş, betimsel sonuçlar dağılım tabloları ve şekiller ile açıklanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki kontenjans tabloları oluşturularak ki-kare bağımsızlık testi ile incelenmiştir.

---

* Cazgır, güreşçileri tanıtarak onların konsantrasyonlarını sağlayan kişidir.

** Peşrev güreşlerin halka sunulması, güreşçilerin tanıtılması için söylenen dörtlüklerdir.

Tablo:1 Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılım

Sınıflar	Frekans	% Frekans
18-25	101	9,5
26-40	251	23,5
41-50	295	27,6
51-60	231	21,6
61 +	190	17,8

Tablo 1’de araştırmaya katılan kişilerin çoğunluğunun 41 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Buna göre 41 yaş ve üzeri olanların toplam katılanlar içinde % 66’lık bir paya sahiptir. Böylece Kırkpınar güreşlerini izlemeye gelenlerin yaş ortalamasının orta yaş ve üzeri gruptakilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. 18-40 yaş grubunun ise orta ve yaşlılara göre güreşlere ilgilerinin az olduğu ortaya konulabilmektedir.

Anketi cevaplayanların eğitim durumları dikkate alındığında şekil 1. de olduğu gibi% 45.7’ si ilkökul mezunudur.

Tablo:2 Ankete Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılım

Sınıflar	Frekans	% Frekans
İlkökul	482	45,7
Ortaokul	246	23,3
Lise	242	22,9
Üniversite	85	8,1

İkinci ve üçüncü sırayı birbirlerine yakın bir oran ile ortaokul ve lise mezunları almaktadır. Üniversite mezunlarının oranının yalnızca % 8,1 olarak tespit edilmesi eğitim düzeyi yükseldikçe güreşlere olan ilginin azalması şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuçlar Ata sporumuzun dolayısıyla Kırkpınar güreşlerine olan ilginin gitgide azaldığını göstermektedir.

Tablo .3 Meslek Durumuna Göre Dağılım

	Frekans	% Frekans
Memur	65	6,1
Serbest	521	48,8
İşçi	106	9,9
İşsiz	20	1,9
Emekli	239	22,4
Güreşçi-Antrenör	82	7,7
Ev Hanımı	16	1,5
Öğrenci	19	1,8

Mesleklere göre baktığımızda Tablo 3’de %48.8 gibi bir oranla serbest meslek sahibi kişilerin (genellikle çiftçiler ve esnaf) çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu oranı % 22.4 ile emekli grubu takip etmektedir.

Gelir düzeylerine göre Edirne ‘de Kırkpınar yağlı güreşlerini seyretmeye gelenlerin gelir dilimlerine göre dağılımı Tablo 4.’de verilmiştir.

Tablo.4 Gelir Düzeyi (Milyon TL/Ay)

	Frekans	% Frekans
<100	63	6,0
101-200	348	33,2
201-300	272	26,0
301-400	129	12,3
401 +	236	22,5

Tablo 4'e göre ankete katılanlardan % 33.2'si 101-200 milyon TL aylık gelire sahip iken %26'sı 201-300 milyon TL gelire sahiptir. Ayrıca %22.5 ile 401ve daha üstü gelire sahip kişiler izlemektedir. Burada üzerinde durulması gereken en önemli noktalardan birisinin söz konusu gelir miktarlarının anketin uygulandığı tarih olan Haziran 2003 dönemine ait olduğudur. Veriler incelendiğinde Edirne 'de Kırkpınar yağlı güreşlerini seyretmeye gelenlerin yaşları itibariyle Edirne'de ilgilerini çeken öncelikli tarihi unsurlar hakkındaki tercihlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla çapraz Tablo 4.de % olarak düzenlenmiştir.

Tablo 5: Güreşleri İzleyenlerin Yaşlarına Göre Edirne'de En Çok İlgiyi Çeken Öncelikli Tarihi Unsurun Durumu

Yaş	Selimiye Camii	II.Beyazıd Külliyesi	Kırkpınar Güreşleri	Diğer Tarihi Eserler	Kapalıçarşılar	Hiçbiri	Hepsi	Toplam
18-25	41	2	50	5	0	2	0	100
26-40	116	3	102	26	0	2	2	251
41-50	148	1	101	28	12	0	5	295
51-60	116	0	80	23	10	0	2	231
61-+	88	1	84	11	5	0	1	190
Toplam	509	7	417	93	27	4	10	1067

Tablo 5a : Güreşleri İzleyenlerin Yaşlarına Göre Edirne'de En Çok İlgiyi Çeken Öncelikli Tarihi Unsurun Dağılım Tablosu

Yaş	Selimiye Camii	II.Beyazıd Külliyesi ve Kapalı çarşılar	Kırkpınar Güreşleri	Diğer Tarihi Eserler	Toplam
18-25	41	2	50	5	100
26-40	116	3	102	26	251
41-50	148	13	101	28	295
51-60	116	10	80	23	231
61-+	88	6	84	11	190
Toplam	509	34	417	107	1067

Bağımsızlık testi amacıyla Tablo 5’te yer alan bazı hücrelerin sıfır değer içermesinden dolayı Tablo 5a’ya dönüştürme zorunluluğu doğmuştur. Edirne’de bulunan öncelikli tarihi eserlere olan ilginin ziyaretçilerin yaşlarından bağımsız olup olmadığı araştırıldığında ki-kare bağımsızlık test sonucu $p=0,065>0,05$ olarak elde edilmiştir. Buna göre yaşlarla Edirne de en çok ilgiyi çeken tarihi unsurların birbirinden bağımsız olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Mimar Sinan’ın ustalık eseri olarak belirttiği Selimiye Camii %47.7 ile Edirne’de en çok ilgiyi çeken tarihi unsur olarak tespit edilirken bu tercihi yapanların %67’si 41 yaşın üzerindedir. Ziyaretçilerin yaşları arttıkça Selimiye Camii’ni tercih etme oranı artmaktadır.

Tablo 6: Edirne’de Güreşleri Ziyaret Edenlerin Yaşları ile Kırkpınar Güreşlerini Önceki Yıllarda İzleyenlerin Dağılımı

Yaş	Kırkpınar Güreşlerini daha önceki yıllarda izleyenlerin cevapları		Toplam
	Evet	Hayır	
18-25	78	23	101
26-40	200	51	251
41-50	240	55	245
51-60	187	44	231
61-+	169	21	190
Toplam	874	194	1068

Edirne’de güreşleri ziyaret edenlerin yaş dağılımlarına göre önceki yıllarda ziyaretleri arasında bir bağımlılık olup olmadığı test edildiğinde ki-kare=8,859, P=0,065 önem seviyesinde birbirinden bağımsız oldukları ortaya konulmuştur. Ayrıca ziyaretçilerin %81.8 oran ile önceki yıllarda Kırkpınar güreşlerini izledikleri belirlenmiştir.

Tablo 7 : Ankete Katılanların Yaşlarına Göre Ülkemizde Kırkpınar'dan Başka Yağlı Güreşlerin İzlenmesi Durumu

Yaş	Ülkemizde Kırkpınar'dan başka izlediğiniz yağlı güreşler var mı?		Toplam
	Evet	Hayır	
18-25	59	42	101
26-40	151	100	251
41-50	150	145	295
51-60	157	73	230
61-+	117	72	189
Toplam	634	432	1066

Ankete katılanların yaşları ile ülkemizde Kırkpınar'dan başka sürekli izlenen yağlı güreşler arasında bağımsızlık testi yapıldığında, ki-kare=17,035, P=0,002 önem seviyesinde bu iki unsurun istatistiksel olarak birbirinden bağımsız olmadığı ortaya konmuştur. Ayrıca bu tabloya göre katılanların % 59.5'i başka yağlı güreşleri izlemektedirler.

Tablo 8 : Ankete Katılanların Yaşlarına Göre Kırkpınar Güreşlerine Yönelik En Önemli Olumsuzluklar Arasındaki Durumu

Yaş	Tanıtım Yetersizliği	Aşırı Kalabalık	Giriş Bileti Pahalılığı	Saray içindeki Çevre Temizliği	Organizasyon Eksikliği	Fikrim Yok	Toplam
18-25	34	1	18	6	24	17	100
26-40	49	9	59	20	48	63	248
41-50	42	6	96	21	60	62	287
51-60	27	7	62	24	36	70	226
61-+0	18	3	75	8	20	61	185
Toplam	170	26	310	79	18	26	1046

Anket çalışmasına katılanların Yaşları ile Kırkpınar güreşlerine yönelik en önemli olumsuzluk arasında bağımsızlık testi yapıldığında 75,035 ki-kare istatistiği ile $P=0,000$ düzeyinde bu iki unsurun birbirinden bağımsız olmadığı ortaya konmuştur. Bu tablodan yararlanarak giriş bileti pahalılığı %29.6 ile en önemli olumsuzluk olarak ortaya konulmuştur.

Tablo 9 : Ankete Katılanların Gelir Düzeyi ile Edirne’de Yapılan Günlük Ortalama Harcama Miktarının Durumu

Günlük ort. Harcama miktarı (milyon/TL)	Gelir Düzeyi (milyon/TL)				
	200’dan az	201-300	301-400	401+	Toplam
5-20	272	164	64	65	565
21-40	67	67	48	75	257
41-60	26	17	10	51	104
61+	4	31	23	11	69
Toplam	369	279	145	202	995

Edirne’yi ziyaret edenlerin gelir düzeyi ile Edirne’de yapılan günlük alışveriş miktarının birbirinden bağımsız olup olmadığı test edilmiş ve bu test sonucunda ki-kare istatistiği 170,825, $P=0,000$ düzeyinde birbirinden bağımsız olmadığı sonucu bulunmuştur . Bu tablodan yararlanarak ayrıca araştırmaya konu deneklerin % 56,8’si 5-20 milyon TL günlük harcamaktadır. Aynı şekilde %37,1 200 milyon TL den az gelire sahiptir. Gelir miktarı arttıkça harcama miktarı da yükselmektedir. Bu profil Kırkpınar güreşlerini izlemeye gelenlerin harcama eğilimlerinin yüksek olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 10 : Ankete Katılanların Gelir Düzeyiler İle Edirne’de En Çok Alışveriş Yaptıkları Ürünlerin Durumu

Edirne’de en çok alışveriş edilen ürün	Gelir Düzeyi (milyon TL)					
	100’dan az	101-200	201-300	301-400	401-+	Toplam
Hatıra Eşyası	12	95	91	45	91	334
Giyim Eşyası	2	16	15	5	27	65
Yiyecek vs.	44	212	155	74	107	592
Toplam	58	323	261	124	225	991

Ankete katılanların gelir düzeyi ile Edirne’de en çok alışveriş yapılan ürün arasında bağımsızlık testi yapıldığında 31,83 ki-kare istatistiği, $P=0,001$ seviyesinde bu iki unsurun birbirinden bağımsız olmadığı ortaya konmuştur. Bu tablodan yararlanarak en çok alışveriş edilen ürün % 59.7 ile yiyecektir. 100 milyondan az gelir düzeyine sahip kişilerin yiyecek alışverişleri %75.9 iken 401 milyon ve üzerinde gelir düzeyine sahip kişilerde bu oran %47.6’ e düşmüştür. 401 milyon ve üzeri gelire sahip kişiler %40.4 ile hatıra eşyası ve % 12.0 ile giyim eşyası gibi ürünleri de tercih etmektedirler. Gelir düzeyi arttıkça alışveriş yapılan ürünlerin profili de değişkenlik göstermektedir.

Tablo 11 : Ankete Katılanların Gelir Düzeyi İle Edirne’de Konaklama Yapılan Yerin Dağılım Durumu

Edirne’de Konaklama yapılan yer	Gelir Düzeyi(Milyon TL)				Toplam
	<200	201-300	301-400	401+	
Otel(Yıldızlı)	37	24	31	67	159
Otel(Yıldızsız)	53	36	14	27	130
Misafirhane	15	13	11	15	54
Öğrenci Yurdu	64	47	11	17	139
Tamдық Yanı	78	59	22	42	201
Hiçbiri	143	82	35	62	322
Toplam	390	261	124	230	1005

Ankete katılanların gelir düzeyi ile Edirne’de konaklama yapılan yer arasında %5 önem seviyesinde bağımsızlık testi yapıldığında ki-kare istatistiği 76,30, $P=0,001$ seviyesinde bu iki unsurun birbirinden bağımsız olmadığı ortaya konmuştur. Cevaplayanlar % 32 lik bir oran ile “Hiçbiri” seçeneği işaretlenmiştir. Bu Anket dışı gözlem sonucunda bu kimselerin arabalarında, Sarayiçi meydanında veya Selimiye camii bahçesinde konkladıkları tespit edilmiştir. Gelir düzeyi arttıkça gelen ziyaretçilerin otellerde konaklama oranlarının arttığı ortaya konmuştur.

Edirne kırkpınar güreşlerini seyretmeye gelenlerin eğitim durumları ile Edirne’de dikkatlerini çeken unsurlar arasında bir inceleme yapmak amacıyla Tablo 11. düzenlenmiştir.

Tablo 12 : Ankete Katılanların Eğitim Durumu ile Edirne’de İlgilerini Çeken Öncelikli Unsurların Durumu

Eğitim Durumu	Selimiye Camii	II.Beyazıd Külliyesi	Kırkpınar Güreşleri	Diğer Tarihi Eserler	Kapalıçarşılar Ve Diğer Tarihi Eserler	Hiçbiri	Hepsi	Toplam
İlkokul	246	1	171	48	11	-	5	482
Ortaokul	114	1	95	23	11	1	1	246
Lise	119	4	96	15	4	2	2	242
Üniversite	28	1	44	7	1	1	2	84
Toplam	507	7	406	93	27	4	10	1054

Ankete katılanların eğitim durumu ile Edirne’de ilgiyi çeken öncelikli unsurlar arasındaki görüşlerin bağımsızlık testinin yapılabilmesi için Tablo 13 düzenlenmiştir.

Tablo 13 : Ankete Katılanların Eğitim Durumu ile Edirne’de İlgilerini Çeken Öncelikli Unsurların Durumu

Eğitim Durumu	Selimiye Camii	II.Beyazıd Külliyesi ve Kapalı çarşılar	Kırkpınar Güreşleri	Diğer Tarihi Eserler	Toplam
İlkokul	246	12	171	13	482
Ortaokul	114	12	95	24	245
Lise	119	8	96	17	240
Üniversite	28	2	44	9	83
Toplam	507	34	406	103	1050

Bu test sonucu ki-kare istatistiği 16,133,P=0,064 düzeyinde iki unsurun birbirinden bağımsız olmadığı ortaya konmuştur.Tablo 13 ten Edirne’de en çok ilgiyi çeken unsur %48.3 ile Selimiye Camii’dir. Önem sırasına ilkokul, ortaokul ve lise mezunları Selimiye Camii’ni, üniversite mezunları ise Kırkpınar Güreşlerini Edirne’deki en çok ilgiyi çeken unsur olarak tercih etmişlerdir.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırkpınar Yağlı Güreşlerini izlemeye gelenlerin çoğunluğu (%66) 41 yaş ve üzeri kişilerden oluşmaktadır. 51 yaş ve üzerindeki ise %39.4'lük bir dilime sahiptir. En yüksek katılım oranı 41 ile 50 yaş aralığında gerçekleşmektedir (%27.6). Buna karşın 18-25 yaş grubu ise yalnızca %9.5 gibi bir oranla Kırkpınar güreşlerine ilgi göstermektedir. Bu durum Kırkpınar Güreşlerinin tanıtılmasında gençlerin hedeflenmesi gerekliliğini göstermektedir. Bu konuda güreşlere katılan spor kulüplerine, belediyelere, Türkiye Yağlı Güreş Federasyonu'na ve İl Beden Terbiyesi Spor Genel Müdürlüğü'ne görevler düşmektedir.

Güreşleri izlemeye gelenlerin çoğunluğunun (%45.7) ilkokul mezunu olması dikkat çekmektedir. Üstelik üniversite mezunlarının güreşlere ilgi göstermeyişi (%8.1) bir başka dikkat çekici unsurdur. Güreşlerin üniversiteler bazında tanıtımına ağırlık verilmesi, internet ve gazetelerin spor sayfalarında yağlı güreşlerle ilgili haberlerin çoğalması gerekmektedir.

Yapılan araştırma güreşlerin genellikle bir kez izlendiğini göstermektedir. Talep istikrarını sağlayabilmek için özellikle Edirne Belediyesi'nce izlemeye gelenlere yönelik arşiv bilgiler oluşturularak, güreşler sonrası iletişime devam edilmelidir.

Kırkpınar için gelenlerin gelir düzeylerinin düşük oluşu, giriş bileti fiyatının yüksekliğinden yakınmalarını beraberinde getirmektedir. Uzun vadede nitelikli talep profili sağlamak amacı ile bilet fiyatları optimal noktada belirlenmelidir.

Araştırmaya konu olanların Kırkpınar organizasyonun da eksiklik bulunduğunu belirtmeleri, Türkiye'deki bürokratik yapı ve kamu kuruluşlarındaki yeterli organizasyonun sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu organizasyonun Edirne Belediye'sinin üst kontrolünde profesyonel şirketlerce yönetilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Güreşlerin tanıtımında uluslararası medya kuruluşlarıyla (Eurosport, CNN, BBC gibi) iletişim artırılmalıdır. Güreşleri izlemeye gelen yabancı basın mensuplarının bağlı oldukları yayın kuruluşlarıyla diyalog sağlanmalıdır.

Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin tanıtımının, Türkiye'nin genel tanıtım politikası içine alınması sağlanmalıdır. İçerisinde ulusal ve uluslararası platformlarda tanınan ünlü kişilerin (aktör,

aktrist, sporcu, işadamı v.b.) yer aldığı tanıtım filmi çekilerek dünya ekranlarında görüntülenmesi sağlanmalıdır. T.C Turizm Bakanlığı 2004 yılı tanıtım filminde, Kırkpınar motifinin yer almaması önemli bir talihsizliktir. Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin ulusal bir tanıtım motifi olarak yer alması Kırkpınar'ın gelişimi açısından son derece önemlidir.

Kırkpınar'a yönelik talebin düzenli olabilmesi, Kırkpınar'ın bölge ekonomisini daha çok canlandırması için özellikle İstanbul'daki seyahat acentalarının tur programlarına Edirne'yi dahil etmelerinin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca TÜRSAB bu konuda bilgilendirilmeli ve desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Brown F., (2000): *Tourism Reassessed Blight or Blessing*, Butterworth-Heinerman, Oxford.

Dinler Z., (1998): *Bölgesel İktisat*, Uludağ University, Bursa.

Doswell R., (1997): *Tourism, How Effective Management Makes The Difference*, Butterworth-Heinerman, Oxford.

Godfrey K., Clarke J.,(2000): *The Tourism Development Hand Book- A Practical Approach to Planning and Marketing*, Cassell, London.

Hall C., (1994): *Tourism and Politics, Policy, Power and Place*, John Wiley & Sons, West Sussex.

Hotel, (Aralık 1998): TÜROB, Sayı 10, Ekin Published, İstanbul.

İncekara A., (2001):Anadolu'da Turizm Olanakları ve *Bölgesel Kalkınmadaki Yeri*, İTO yayınları, No:2001-28,İstanbul.

Kucukaltan D., (1999): *Türkiye'de Turizm İşletmeciliği*, Unpublished Assoc. Prof. Thesis, Dokuz Eylül University.

Lanquar R., (1995): *Tourisme et Environnement en Mediterranes*, Economica, Paris.

McIntosh R., (1977) : *Tourism, Principles, Practices, Philosophies*, Second Edition, Grid Inc., Ohio.

Medlik K., (1997) : *Understanding Tourism*, Butterworth- Heinerman, Oxford.

Ministry of Tourism, (2002) : Brosure of Edirne.

Reichal A., Uriely, Israeli N., *Local Versus Peripheral Resident Attitudes Toward Tourism Development*, First Tourism Congress of Mediterranean Countries, April 17-21 2002, Antalya, 120-132.

Richards G., (1994): *Cultural Tourism in Europe*, Progress in Tourism Recreation and Hospitality Management, Volume Five, John Wiley&Sons, West Sussex, 98-115.

Shaw G., Williams A.M., (1994): *Tourism, Economic Development and The Role of Entrepreneurial Activities*, Progress in Tourism Recreation and Hospitality Management, Volume Two, reprinted, John Wiley&Sons, West Sussex, 67-81.

Sinclair M.T., (1992): *Tourism, Economic Development and The Environment: Problems and Policies*, Progress in Tourism Recreation and Hospitality Management, Volume Four, Belhaven Press, London, 75-119.

Slee W., Forr H., Snowdon P., (1997): *Sustainable Tourism and The Local Economy*, Tourism and Sustainability, Cab International, Oxon, UK, 69-87.

Usta O.,(2001): *Genel Turizm*, Anadolu Matbaacılık, Izmir.

Uysal M.,Gitelson R.,(1994): *Assesment of Economic Impacts: Festivals and Special Events*, Festival Management & Event Tourism, Volume Two, Cognizant Comm .Corp., p.3-9, USA.